

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ,
МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ

ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО

Інститут філології й журналістики
Кафедра методики філологічних дисциплін

До 100-річного ювілею
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського

*Літературне краєзнавство Поділля
в системі сучасної освіти:
стан, проблеми, перспективи*

Збірник наукових праць

Вінниця - 2011

ЗМІСТ

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ

<i>Дмитренко Микола.</i> Український фольклор як об'єкт краєзнавства.....	7
<i>Жила Світлана.</i> «Тіні забутих предків» – «свято української душі»: зіставлення літературного твору та його екранізації.....	12
<i>Ісаєва Олена.</i> Штрихи до портрета видатного подолянина: методичні ідеї Івана Огієнка в контексті проблеми формування читацької культури особистості.....	19
<i>Клименко Жанна.</i> Краєзнавчі аспекти вивчення життя і творчості українських перекладачів.....	24
<i>Куцевол Ольга.</i> Вивчення літературного краєзнавства Вінниччини в середній школі: здобутки й перспективи.....	32
<i>Подолінний Анатолій.</i> Генеза мистецтва слова на Вінниччині XIX-XX століття.....	40
<i>Токмань Ганна.</i> Інтимна лірика Володимира Свідзинського в системі уроків літератури рідного краю.....	45

ЛІТЕРАТУРНА КАРТА ПОДІЛЛЯ : ІСТОРІЯ, ПОСТАТІ, ПАМ'ЯТКИ

<i>Білоус Валентина.</i> Краєзнавча діяльність бібліотеки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.....	53
<i>Бойко Вікторія.</i> Вічний Мамай – Микола Чирський.....	57
<i>Віннічук Алла.</i> Історизм художнього мислення Миколи Сиротюка.....	61
<i>Гальчак Сергій, Гальчак Ніна.</i> Роль українських письменників та інших представників вітчизняної інтелігенції в зародженні краєзнавства на Східному Поділлі.....	66
<i>Зелененька Ірина.</i> Діалог у поезіях-образках Анатолія Подолінного.....	74
<i>Крупка Віктор.</i> Особливості концептосфери поезії Володимира Забаштанського.....	78
<i>Лаврусевич Надія.</i> Постать Дениса Лукіяновича на літературній карті Поділля.....	84
<i>Поляруш Ніна.</i> Жанрова семантика химерної прози Василя Земляка.....	88
<i>Романюк Іван.</i> Всесвітня культура у творчій спадщині Петра Ніщинського.....	92
<i>Степанюк Віра.</i> Чорнобильська тема у творчості Володимира Козака (Семибрата).....	95
<i>Ткачук Павло, Ткачук Тарас.</i> Тарас Шевченко в народній творчості подолян.....	99
<i>Шоробура Інна, Очеретянюк Віктор.</i> Постать Галини Ісаєнко на літературному олімпі Хмельниччини.....	103

особистості, то піклуватися про формування читацької особистості має не тільки школа, учитель літератури, а й усе суспільство. Сьогодні, вирішуючи цю важливу й складну проблему, потрібно вже з інших, незаідеологізованих позицій, ще раз конструктивно переосмислити надбання минулого, залишені нам у спадок видатними вченими-педагогами. І педагогічний доробок Івана Огієнка має бути вивчений і розвинений у подальших методичних розвідках.

Література:

1. Волошина, Н. Іван Іванович Огієнко: Митрополит Іларіон / Ніла Волошина // Українська література в загальноосвітній школі. – 2007. – № 1. – С. 2-3.
2. Гривпак, О. Лінгводидактичні ідеї Івана Огієнка : автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. / О. Гривпак. – Київ, 1999. – 22 с.
3. Драч, О. Зошити для розбору літературного твору: Досвід І.І.Огієнка в сучасній школі / Ольга Драч // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 1997. – № 1. – С. 5-6.
4. Ісаєва, О. Теорія і технологія розвитку читацької діяльності старшокласників у процесі вивчення зарубіжної літератури : монографія / Олена Ісаєва. – К., 2003. – 380 с.
5. Ляхоцький, В. Як виховати у дітей культуру читання (за працями І.Огієнка) / Володимир Ляхоцький // Відродження. – 1996. – № 4. – С. 19-20.
6. Ляхоцька, Л. Добрий підручник – шлях до учня (Іван Огієнко як автор і видавець національного підручника) / Лариса Ляхоцька // Науковий збірник Кам'янець-Подільського державного університету / Всеукраїнське товариство І.Огієнка; Є.Сохаська (ред.). Серія: Історія та філологія. – Кам'янець-Подільський, 2003. – С. 175-185.
7. Марушкевич, А. Невтомний працівник українського Ренесансу Іван Огієнко. Педагогічний аспект / Алла Адамівна Марушкевич. – К. : Четверта хвиля, 1996. – 128 с.
8. Огієнко, І. Тетрадь для літературного розбору и записывания прочитанных книг : пособие для домашнего и классного чтения / Иван Огиенко. – К., 1914.
9. Огієнко, І. Тетрадь для списывания и разбора стихотворений и басен / Иван Огиенко. – К., 1915.
10. Огієнко, І. Тетрадь для записывания прочитанных книг / Иван Огиенко. – К., 1916.
11. Тимошик, М. Невтомний сівач на українській ниві / Микола Тимошик // Огієнко І.І. Історія українського друкарства / Іван Огієнко. – К. : Либідь, 1994. – С. 3-22.
12. Фасоля, А. Іван Огієнко: наука для прийдешніх поколінь / Анатолій Фасоля // Українська мова і література в школі. – 2007. – № 3. – С. 47-50.
13. Федорчук, Е. Нереалізований потенціал: Іван Огієнко і розвиток сучасної школи. освіти та педагогіки / Е. Федорчук // Іван Огієнко і сучасна наука та освіта. Науковий збірник: Серія історична та філологічна. – Кам'янець-Подільський, 2009. – Випуск VI. – С. 255-262.

УДК 371.3:[821:88]

Жанна Клименко
(м. Київ)

КРАЄЗНАВЧІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ ЖИТТЯ І ТВОРЧОСТІ УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ

Літературне краєзнавство в системі шкільної освіти насамперед асоціюють з предметом «Українська література», однак широкі можливості щодо ведення краєзнавчої роботи відкриває й курс світового письменства. Свідчення тому – публікації Л.Мірошниченко, І.Ради, Т.Ялтанець та ін. Важливу роль у розвитку методики світової літератури відіграє

кандидатське дослідження І.Волинець, у якому представлено методичну систему вивчення літературного краєзнавства в курсі зарубіжної літератури в старших класах загальноосвітньої школи [4]. Вона розглядає літературне краєзнавство як змістову складову шкільного курсу зарубіжної літератури, що розкриває світовий літературний процес у тісному зв'язку з Україною. Дослідниця виокремила *три напрями вивчення взаємозв'язків зарубіжних письменників з Україною* в аспекті літературно-краєзнавчої діяльності:

I. Життєвий і творчий шлях, доробок зарубіжних письменників, які мали безпосередні зв'язки з Україною, а також присвячені їм літературно-краєзнавчі пам'ятки.

II. Життєпис і творчість зарубіжних митців, опосередковано пов'язаних з Україною.

III. Відображення українського національного колориту у творчій спадщині зарубіжних письменників [4, с. 6-7].

До важливих напрямів літературно-краєзнавчої діяльності школярів можна додати ще один, який увиразнює специфіку курсу «Світова література»:

IV. Вивчення життя і творчості перекладачів через призму літературного краєзнавства.

Це зумовлюється тим чинником, що формування уявлення учнів про українську перекладацьку школу – одне з важливих завдань сучасної літературної освіти. Відомо, що тривалий час український художній переклад був одним з наймогутніших засобів боротьби за незалежність. Невипадково за радянських часів заборонялось навіть згадувати імена багатьох вітчизняних перекладачів. Пересічний читач, тримаючи в руках книжку зарубіжного автора, часто й не підозрює, що її шлях на українську читацьку орбіту встелений не лише лаврами перекладацьких перемог, а й знівченими долями наших майстрів-драгоманів.

Водночас діяльність більшості з них є маловивченою, а інколи й не вивченою взагалі, «хоча саме аналіз перекладацької спадщини кожного окремого перекладача та перекладної літератури в цілому й дає уявлення про масштаби освоєння Україною світової літератури, а також дозволяє глибше зрозуміти, осмислити драматизм тих ситуацій, які склалися в українській літературі взагалі й навколо конкретного митця зокрема» [1, с. 6].

Цілі покоління читачів звикли не лише не цікавитися долею того, хто переклав книгу, а й не звертати увагу на його ім'я. Щоб виправити цю історичну й наукову несправедливість, доцільно привернути сучасних учнів до вивчення сторінок біографії визначних майстрів цього літературного цеху.

Мета статті – представити методичні рекомендації до висвітлення краєзнавчих аспектів життя і творчості українських перекладачів.

Слід зазначити, що названий вище напрям літературно-краєзнавчої роботи є актуальним і з позицій викладання українського письменства, особливо в тих випадках, коли мова йтиме про митців, які плідно працювали на обох нивах – оригінальної та перекладної літератур. Він передбачатиме розгляд таких питань:

- життя й діяльність, перебування перекладачів у певному регіоні України;
- функціонування перекладної літератури в рідному краї.

Розглянемо ефективні *форми, прийоми й види робіт*.

Безумовно, першим слід назвати *пошук і збір інформації про життя і творчість перекладачів у різних регіонах України*. Орієнтуючи учнів на таку роботу, важливо ознайомити їх з *принципами добору біографічного матеріалу*:

1. *Урахування особливостей часу, у який жив перекладач.*

Факти, що характеризують епоху й конкретну ситуацію в країні, дають можливість сучасній молоді осмислити громадянський подвиг українських перекладачів, які в різні часи виступали на захист української духовності, а також зрозуміти певні дії тлумачів, скутих вимогами найвищої ідеологічної системи. Це необхідно також ураховувати при доборі краєзнавчого матеріалу.

2. *Звернення уваги на основні віхи становлення творчої особистості.*

З величезної кількості фактів потрібно навчати учнів добирати ті, які розкривають важливі етапи життєпису перекладача, допомагають усвідомити процес формування його особистості. Так, досліджуючи життєвий і творчий шлях Г.Кочура, не можна обминути вінницький період його біографії, що припав на 1936-1941 рр. У цей час він завідував кафедрою літератури Вінницького педагогічного інституту, здійснив кілька перекладів для хрестоматії «Антична література» (1938). Яскравою сторінкою Кочурової творчості була робота над перекладом «Євгенія Онегіна» (1936-1937 рр.).

3. *Ознайомлення з історією створення, видання та функціонування перекладів.*

Учням і студентам можна розповісти, що згаданий вище переклад Г.Кочур розпочав ще в Тирасполі, а продовжив у Вінниці, куди переїхав улітку 1936 р. Публікація планувалася в київському видавництві «Молодий більшовик» до сотих роковин смерті О.Пушкіна (лютий 1937). І хоча Г.Кочур ще на середину жовтня виконав більшу частину роботи, книзі тоді не судилося побачити світ. Ось як про це розповідає С.Захаркін: «У жовтні-листопаді того ж року низку працівників «Молодого більшовика», причетних до видання «Онегіна», було заарештовано. 1941 р., під час Кочурового переїзду з Вінниці до Полтави, авторський примірник перекладу було втрачено разом з усім архівом перекладача» [5, с. 84]. Лише наприкінці 1996 р. у фондах Інституту рукописів НБУВ ім. В.І.Вернадського знайдено цей переклад, а в 1997 р. остаточно встановлено авторство Кочура.

Як бачимо, історія одного перекладу яскраво відображає історію нашої країни.

4. *Висвітлення особистих зв'язків перекладачів з відомими людьми рідного краю.*

Так, школярам Вінниччини буде цікаво дізнатись про те, що улюбленим учнем Г.Кочура був відомий літературознавець і талановитий педагог, автор славнозвісної «Поезії усного слова», колишній викладач Вінницького педагогічного інституту професор Болеслав Адамович Буяльський.

5. Використання відомостей про здобутки митців-земляків на ниві перекладу.

Інформація про досягнення окремих перекладачів допоможе учням адекватно оцінити їхній внесок у розвиток національної культури, сприятиме формуванню уявлення про українську перекладацьку школу.

Наприклад, слід розповісти про плідну діяльність на ниві перекладацтва одного з найвидатніших орієнталістів світової філології А.Кримського, життя й діяльність якого пов'язані з різними куточками України – містами Володимир-Волинський Волинської обл., Звенигородка Черкаської обл., Острог Рівненської обл., Київ. Доцільно наголосити на тому, що він володів майже 60 мовами народів Сходу, Середньої Азії, Кавказу, Західної Європи та інших регіонів. Саме посередництвом його перекладів український читач уперше відкрив світ поезії таких східних класиків, як Гафіз, Омар Хайям, Рудакі, Сааді, Фірдоусі. Крім того, завдяки А.Кримському, українською мовою звучали твори Дж.Г.Байрона, Г.Гейне, Е.Ростана та багатьох інших [11].

Серед митців, які уособлюють високий дух української перекладацької школи, – В.Стус. Багато з творчої спадщини митця втрачено, однак і те, що вдалося врятувати від зникнення в часи тоталітаризму, промовисто свідчить: він був одним з найбільших майстрів упродовж усієї історії української перекладацької школи. Перекладав з російської, білоруської, польської, чеської, словацької, іспанської, німецької, англійської, французької, італійської, єврейської мов. Саме він подарував нам єдину й дотепер можливість прочитати українською мовою п'єсу Б.Брехта «Життя Галілея». Серед його перекладів твори Й.В.Гете, Р.Рільке, А.Рембо, Г.Лорки, О.Пушкіна, Л.Толстого, Б.Пастернака, М.Цветаєвої, А.Камю, Р.Кіплінга та багатьох інших авторів.

6. Наведення фактів, які свідчать про визнання перекладацької праці.

Приклади оцінки великої й копіткої роботи перекладача переконають учнів у значущості перекладацької діяльності, спрямують їх на звернення до зразків перекладу, високо пошанованих у читацькому загалі. Так, на засіданні літературного гуртка на тему «Перекладацькі набутки письменників рідного краю» доцільно розповісти старшокласникам про земляків-лауреатів Державної премії ім. Т.Г.Шевченка, а також двох літературних премій, які присуджуються в галузі перекладу, – імені М.Рильського та імені М.Лукаша.

7. Звернення до різноманітних біографічних джерел (перекладацьких свідчень, мемуарів, епістолярної спадщини тощо).

Наприклад, О.Куцевол у розробках уроків позакласного читання за творчістю Г.Кочура наводить цікаві спогади Б.Буяльського: «Кочур вирізнявся ґрунтовністю знань та солідністю викладу. Тримався скромно, непомітно, але незалежно. Лекції читав, немовби роздумуючи вголос і в той же час адресуючи свої міркування студентам, неначе запрошуючи їх до бесіди, виявляючи в такий спосіб повагу до слухачів, підтримуючи в них почуття власної гідності» [6, с. 43; 7, с. 53-54].

Цінні свідчення про дружні стосунки батька з видатним перекладачем дає професор Т.Буяльська, завідувач кафедри культурології, директор Центру

культурології й виховання студентів ВНУ: «Після закінчення терміну ув'язнення Г.Кочура для реабілітації й зняття судимості необхідні були довідки й свідчення людей, які могли за нього поручитися. Спочатку Григорій Порфірович звернувся до своїх колишніх колег з педінституту (безпосередньо до декана, під керівництвом якого він працював до війни), але йому було відмовлено в підтримці. Тоді в 1961 р. Г.Кочур звернувся до свого батька, який на той час уже був доцентом педінституту і, як і Г.Кочур колись, викладав зарубіжну літературу. Батько без будь-яких сумнівів погодився підписати необхідні папери й надати свідчення на підтримку Григорія Порфіровича. І з того часу до самої смерті Григорія Порфіровича вони підтримували теплі творчі стосунки: листування, зустрічі, обговорення проблем перекладацької діяльності...

Батько часто відвідував Г.Кочура в Ірпені, і завжди після цих зустрічей він повертався осяяний і натхненний і неодмінно ділився враженнями від зустрічей, які надавали сил і віри. Найбільше, що вражало в особистості Григорія Порфіровича, – це не тільки потужна працездатність, надзвичайно високий професіоналізм, але передусім висока етика, людяність, безмежна відкритість до всього творчого культурного простору, комунікабельність і невичерпна доброзичливість» [2, с. 17].

Варто повідомити учнів про те, що в Ірпені (Київська обл.) діє музей Г.Кочура, розташований у будинку, де жив перекладач. Вони можуть відвідати його електронну сторінку за такою адресою: <http://kochur.do.am/>

Результатом пошукової діяльності школярів може стати *підготовка краєзнавчих довідок та рефератів на краєзнавчо-перекладознавчі теми.*

Мета краєзнавчої довідки – репрезентувати найважливіші факти зв'язку перекладача з рідним краєм або функціонування там перекладної літератури. Так, учням Тернопільщини буде цікаво дізнатися, що серед їхніх земляків – відомий фізик і перекладач Іван Пулюй, який народився в с. Гримайлів Тернопільської обл. Разом з П.Кулішем і І.Нечуєм-Левицьким він здійснив перший повний український переклад Біблії, котрий вважався загальноприйнятим аж до появи в 1962 р. нового повного перекладу Святого Письма, здійсненого іншою славетною особистістю, пов'язаною з історією подільського краю – Іваном Огієнком, першим ректором Кам'янець-Подільського державного українського університету, що нині носить його ім'я. З цим містом тісно пов'язаний П.Морачевський – автор першого україномовного перекладу Євангелія, завершеного 16 листопада 1861 р. У 1835-1840 рр. він викладав логіку та російську словесність, а в 1840-1849 рр. працював інспектором Кам'янець-Подільської чоловічої гімназії [11, с. 232]. Як відомо, шовіністично налаштовані члени комісії Святого Синоду визнали переклад П.Морачевського «опасным и вредным». У зв'язку з цим його друк розпочався лише в 1906 р. – через 46 років після появи рукопису й через 27 після смерті перекладача. Висвітлюючи сторінки життя і творчості П.Морачевського, М.Стріха пише: «Уже на великодній літургії 1907 р. у Кам'янці-Подільському єпископ Парфеній замінив церковнослов'янський текст Євангелія від Іоанна на український. Його приклад моментально

наслідували священники єпархії, які стали широко використовувати українські Євангелія в проповідях» [10, с. 105].

Учням можна також запропонувати *краєзнавчі дослідження на тему «Видатні перекладачі нашого краю», «Роль краю, регіону, міста в житті і творчості перекладача».*

Саме краєзнавчому аспекту присвятив своє наукове дослідження «Чернігівщина як формуючий елемент творчої біографії Г.Кочура» Д.Мельниченко, учень 10-го класу Редьківського НВК Чернігівської обл., який побував на батьківщині перекладача – у с. Феськівці (Менського р-ну), поспілкувався з його родичами. Цей проект у 2009 р. посів друге місце на Всеукраїнському конкурсі-захисті учнівських науково-дослідницьких робіт.

Крім того, результатом пошукової діяльності можуть стати *ведення перекладацького літопису краю, укладання бібліографічного покажчика «Перекладачі нашого регіону», оформлення стенду, буклету, підготовка мультимедійної презентації на тему «Сторінки життя і творчості перекладача в нашому краї», складання літературної картографії.* Наприклад, на літературній карті Поділля будуть позначені міста й села, з якими пов'язані імена П.Ніщинського, М.Старицького, Г.Кочура, Юрія Клена, М.Бажана, М.Драй-Хмари, В.Свідзинського, М.Годованця, О.Кундзіча, В.Стуса, та багатьох інших.

Суспільно значущий вид навчальної діяльності – *розробка й обговорення проекту вшанування пам'яті перекладача.* Найкращі із запропонованих учнями ідей варто винести на розгляд широкої громадськості з метою їх подальшого втілення в життя.

Цікавою формою роботи, безумовно, є *екскурсія «Перекладацькими стежками»*, яка передбачає *відвідання музеїв, пам'ятних місць*, пов'язаних з діяльністю видатних драгоманів.

Так, говорячи про перекладацьку історію Кам'янця-Подільського, не можна не згадати М.Годованця, якому належать переклади й переспіви близько тисячі творів видатних байкарів світу: Езопа, Федра, Бабрія, Л. да Вінчі, Ж. де Лафонтена, Г.Лессінга, І.Красицького та інших. Крім того, він писав байки й притчі за мотивами східного фольклору та індійських казок. Найвідоміша збірка його перекладів так і називається – «Байки зарубіжних байкарів у переспівах та перекладах Микити Годованця» (1973).

З Кам'янцем-Подільським пов'язано два періоди життя митця. У 1920-1921 рр. він учителював у Руськофільваровецькій школі міста, а також працював редактором журналу «Сільська біднота» (під псевдонімом М.Струм). Саме тоді почав перекладацьку діяльність. 6 вересня 1920 р. став вільним слухачем сільськогосподарського факультету Кам'янець-Подільського державного українського університету [8, с. 232]. Доля перекладача, як і багатьох його колег, склалася трагічно. Представниками радянської влади його творчість була оголошена шкідливою для народу й контрреволюційною за своєю спрямованістю. Пишучи про це, один з його учнів поет і журналіст В.Василяшко зазначає: «Ми читали оповідання «Один день Івана Денисовича» О.Солженіцина, та обмаль знали про один такий

день М.Годованця. Шанувальники українського байкаря уявляли його тяжку долю і зі споминів інших в'язнів ГУЛАГу, і з уст самого письменника могли довідатися про типовий день на сталінському «курорті»...» [3, с. 117]. У 1945 р. М.Годованець був звільнений, але лише в 1954 р. зміг повернутися до милого його серцю міста. Тут він вів активну літературну роботу, результатом якої стали численні оригінальні байки, а також згадані вище переклади й переспіви творів зарубіжних авторів.

Як зазначає В.Прокопчук, епопею з байками Езопа та інших класиків М.Годованець справедливо називав «другою Колимою» [8, с. 244]. Письменнику з тавром в'язня було надзвичайно важко надрукуватись. Зокрема відомою є історія негативної оцінки Л.Первомайським рукопису «Ріки мудрості», де рецензент висловив думку про те, що байки Езопа не варто перекладати українською мовою, бо вони вже є російською. На це М.Годованець відповів:

*Езоп їх вигадав і ввів у моду,
А я їх вдруже народив
І духом рідним збагатив.
Підніс своєму народу.
Щоб він у праці, в боротьбі
За людське щастя, за свободу
Мав на озброєнні собі.*

Подільським шестикласникам, які читатимуть байку Ж. де Лафонтена «Звірі під час чуми» в перекладацькій версії свого земляка, можна повідомити, що український поет-байкар і перекладач народився в с. Вікнина Тернівської волості Подільської губернії (нині Гайворонського р-ну Кіровоградської обл.), учителював у подільських селах, працював редактором газети «Червоний край» у Вінниці. У позакласній роботі учням доцільно розказати про трагічну долю перекладача, який став жертвою сталінських репресій, а також провести *екскурсію «Кам'янець-Подільськими стежками М.Годованця»*, яка передбачатиме огляд таких місць:

- будинку, де в 1959-1974 рр. жив і працював письменник, про що нагадує розміщена на ньому меморіальна дошка;
- музею М.Годованця в Кам'янець-Подільській середній школі № 16;
- меморіальної кімнати байкаря й перекладача в приміщенні картинної галереї Кам'янець-Подільського історичного музею-заповідника (дізнатись про неї можна за такою електронною адресою: http://museum.k-p.km.ua/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=64&Itemid=81); вулиці, що носить ім'я письменника й перекладача.

Музей М.Годованця є також на його малій батьківщині – у с. Вікнина. Ось як про нього розповіла директор місцевого будинку культури Н.Загоруйко: «Хотіли побудувати музей на місці поетового будинку, тому й облаштували його в школі. На столі його окуляри, чорнильний набір, палітурка записника. На ній напис «Колима». Там байкар відбував покарання за свої гостросатиричні твори. Тут і знімки, зроблені Годованцем. Він мав фотоапарат «ФЕД». Фотографією заробляв на життя» [9].

Ефективною формою літературно-краєзнавчої роботи є *літературні вечори, читацькі конференції, приурочені до ювілеїв перекладачів рідного краю*. Підсумком систематичної роботи над означеною темою може стати літературний вечір «Перекладацький цвіт Поділля», на якому прозвучить інформація про драгоманив, імена яких пов'язані з цим регіоном. Вона може бути представлена в різних формах:

- перекладач очима його сучасників;
- перекладач про себе;
- перекладач у відгуках літературознавців, перекладознавців, критиків;
- образ перекладача через призму поезії;
- перекладач очима учнів (читання власних творчих робіт, підготовлених за самостійно знайденими джерелами).

На цьому ж вечорі у виконанні заздалегідь підготовлених читців прозвучать кращі переклади подільських майстрів слова.

Отже, спрямування школярів на вивчення краєзнавчих аспектів діяльності перекладачів сприятиме формуванню їхнього уявлення про українське перекладацтво, а також розширенню й поглибленню знань про рідний край. З цією метою важливо дотримуватись наведених принципів добору біографічного матеріалу, використовувати представлені форми, прийоми роботи вчителя й види навчальної діяльності учнів. Особливого значення висвітленню краєзнавчих аспектів діяльності українських перекладачів слід надавати в класах філологічного профілю. Перспективною є розробка методичних рекомендацій до реалізації означеної проблеми з урахуванням регіональної специфіки.

Література :

1. Бабенко, В. Художній переклад: історія, теорія, практика. Ч. 1. Українська перекладацька школа / Вікторія Бабенко. – Кіровоград, 2007. – 325 с.
2. Буяльська, Т. Майстер українського перекладу: Григорій Порфірович Кочур / Тамара Буяльська // Імпульс. – 2008. – № 11 (678). – С. 16-17.
3. Василяшко, В. Байка і колючий дріт, або Відомий і невідомий Микита Годованець / Василь Василяшко // Вітчизна. – 2005. – № 9/10. – С. 116-129.
4. Волинець, І.М. Методика вивчення літературного краєзнавства в курсі зарубіжної літератури в старших класах загальноосвітньої школи: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Ірина Волинець; Інститут педагогіки АПН України. – К., 2008. – 20 с.
5. Захаркін, С. Документальні матеріали Григорія Кочура в київських архівах / Степан Захаркін // Григорій Кочур і український переклад: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., К.; Ірпінь, 27-29 жовтня 2003 р. – К.; Ірпінь : ВТФ "Перун", 2004. – С. 84-92.
6. Куцевол, О. «Болів я болем слова нашого»: (Урок позакласного читання за творчістю Григорія Кочура) / Ольга Куцевол // Дивослово. – 2000. – № 1. – С. 5-11.
7. Куцевол, О. Екскурсія до музею, якого поки що немає: (Урок-рольова гра за творчістю Григорія Кочура. 11 клас) / Ольга Куцевол // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. – 2003. – № 3. – С. 50-61.
8. Прокопчук, В. З епістолярної спадщини М.Годованця: Грані постколімського життя і творчості (До 115-річчя з дня народження) / В. Прокопчук // Іван Огієнко і сучасна наука та освіта: Науковий збірник. Серія історична та філологічна. Вип. V. – Кам'янець-Подільський, 2008. – С. 230-248.
9. Сарахан, Т. Байкар Микита Годованець заробляв фотографією / Тетяна Сарахан [Електронний ресурс] // Газета по-українськи. – 08.10.2008 (№ 708). – Режим доступу:

<http://gazeta.ua/post/259500>.

10. Стріха, М. Український художній переклад: між літературою і націєтворенням / Максим Стріха. – К. : Факт – Наш час, 2006. – 344 с.
11. Трембіцький, А. Щиру молитву чужою мовою не вознесеш – кредо всього життя / Іван діяльності Пилипа Морачевського / А.М. Трембіцький, А.А. Трембіцький // Іван Огієнко і сучасна наука та освіта: науковий збірник. Серія історична та філологічна. Вип. VI. – Кам'янець-Подільський, 2009. – С. 227-244.
12. Українська літературна енциклопедія : у 5 т. – К. : «Укр. енциклопедія» ім. М.П. Бажана, 1995. – Т. 3. – С. 58.

УДК 37.016:[908:82]

Ольга Куцевол
(м. Вінниця)

ВИВЧЕННЯ ЛІТЕРАТУРНОГО КРАЄЗНАВСТВА ВІННИЧЧИНИ В СЕРЕДНІЙ ШКОЛІ: ЗДОБУТКИ Й ПЕРСПЕКТИВИ

Актуальність дослідження. Активні процеси національно-культурного відродження, що набули в Україні незворотного характеру, супроводжуються зростанням інтересу широкого загалу до вивчення історії, літератури та культури рідного краю. У наукових колах утвердилась думка, що краєзнавство – не другорядний компонент у структурі науки. Без знання місцевої специфіки неповною буде загальна картина історичного, культурного й літературного процесу України, важко буде осмислити й сформулювати закономірності його розвитку й розробити загальну теорію. Залежно від напрямів розрізняється *історичне, географічне, природниче, літературне, культурне, художнє, музичне та педагогічне краєзнавство*, кожне з яких – відносно самостійна наукова дисципліна й водночас галузь певної науки. *Літературне краєзнавство* – особлива галузь літературознавства, що вивчає «локальне літературне життя, біографію та творчість письменників, художні твори, пов'язані з певним регіоном» [3, с. 579].

Аксіоматичною для сучасної педагогіки є теза, що без знання культури малої батьківщини не можна виховати національно свідому, духовно багату, творчу особистість. Відтак важливого значення в системі національного та патріотичного виховання й літературної освіти шкільної та студентської молоді набуває проблема вивчення літературного краєзнавства. Особливу роль у цьому належить освітянам, які мають виконувати функцію організаторів систематичного цілеспрямованого процесу освоєння скарбів усної народної та письменницької творчості Поділля, а також стати модераторами дослідницько-пошукової діяльності, що спрямує сучасну молодь на поглиблення краєзнавчих розвідок.

Аналіз джерельної бази засвідчує, що загальнотеоретичних напрацювань у яких узагальнюються літературно-краєзнавчі пошуки вінницьких дослідників, небагато, це літературний словник «З-над Божої ріки» (2001) збірник «Літературно-мистецька Вінниччина» (1969), матеріали наукової практичної конференції «Т.Г.Шевченко і Поділля» (1989), а також Всеукраїнського літературно-мистецького свята «В сім'ї вольній, новій». Це